

ВІДГУК

доктора культурології, доцента, в. о. завідувача кафедри теорії та історії
культури Національної музичної академії України

імені П. І. Чайковського

КРИВОШЕЇ ТЕТЯНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

та кандидата культурології, доцента, декана факультету народних
інструментів

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

БЕНЗЮКА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСІЙОВИЧА

про творчий мистецький проєкт та його наукове обґрунтування аспіранта
творчої аспірантури кафедри баяна та акордеона Національної музичної
академії України

імені П. І. Чайковського

КРАВЧУКА ВАСИЛЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

«АРАНЖУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МУЗИКИ ДЛЯ АКОРДЕОНА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ВИКОНАВСТВА»

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора
мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Творчий мистецький проєкт Василя Анатолійовича Кравчука та його теоретичне обґрунтування присвячений складному комплексу актуальних проблем сучасної виконавської творчості та їх осмислення через мистецтвознавчу оптику.

Генеральною постає проблема «перекладу» класичних музичних текстів на мову акордеону у оптиці розширення та збагачення виконавського репертуару. Представлений автором дослідницький ракурс творчого перекладу та інтерпретації є суголосним загальним культурним тенденціям. Підтвердженням даної тези є важливий для теоретиків, що рефлексують сучасну культурну симптоматику текст Доріс Бахман-Медік (Doris Bachmann-Medick) «Культурні повороти: Нові орієнтири в науках про

культуру» («Cultural turns: New Orientations in the Study of Culture»). Серед симптоматичних культурних поворотів, яких дослідниця виокремлює сім (а саме – 1) інтерпретативний, 2) перформативний, 3) рефлексивний/літературний, 4) постколоніальний, 5) перекладацький, 6) просторовий та 7) іконічний повороти) **два** фігурують у предметному полі представленого на захист обґрунтування творчо-мистецького проекту Василя Анатолійовича Кравчука (а саме, інтерпретативний та перекладацький). Тому запропоноване рецензентами полідисциплінарне «прочитання» та інтерпретація (!) традиційних для музичної культури феноменів – аранжування та перекладання музичного тексту – нам видається вельми цікавим та таким, що розширює виконавський кругозір та інтегрує конкретні виконавські завдання у широкий сучасний культурний контекст. Скажімо інтерпретативний поворот в культурі фіксується як ситуація появи в дослідницькому полі іпостасі «чужого» (культури чужого, тексту чужого), що потрібно «привласнити», «зрозуміти», «актуалізувати». Відповідно «інтерпретативне пояснення» дозволяє «привласнити» будь-який герметичний текст (а в сучасній культурології будь-що стає текстом культури) та вийти на актуальне осмислення текстів культури (чи це буде інструментальна музика композиторів-романтиків, чи будь-який інший культурний феномен), встановивши діалог із епохами, композиторами, образами, жанрами, стилями тощо.

Ми дозволили собі таку аналогію, або продемонструвати схожість різних підходів (культурологічних та мистецтвознавчих): В.А. Кравчук, обираючи музикознавчу методологію демонструє властивий для інтерпретативного повороту кейсовий підхід дослідження: аби представити предметну конкретику, яку автор зазначає наступним чином – «Методика написання аранжувань та перекладень академічної музики для акордеона в процесі становлення та розвитку сучасного виконавця» [с. 16] – він аналізує широке поле музичної культури минулого та сучасності, вибудовуючи інтерпретаторську модель «привласнення» романтичної музики

акордеоністами-інструменталістами. Для цього В.А. Кравчук логічно та послідовно досліджує розвиток транскрипції у виконавському мистецтві акордеоністів, із якої в узагальненому форматі походять перекладання та аранжування музичних текстів. Зроблені висновки дозволяють спрямувати теоретичні узагальнення у широку та багатогранну площину інтерпретативних перекладів на мову акордеону яскравих та знакових творів композиторів романтиків (К. Сен-Санса, Ф. Шуберта, А. Дворжака, Ж. Бізе, Ф. Мендельсона, Ф. Ліста).

Аби підсилити представлену методику «перекладу» зазначених музичних текстів автор вдало проводить «перекладацьку» ревізію традиційних жанрів (концерту, варіацій, танцю, маршу). А гармонійно завершує теоретико-методологічну «будівлю» обґрунтування творчого проєкту авторська виконавська рефлексія щодо авторського аранжування та перекладання творів концертного виконання на акордеоні.

Окремо потрібно відмітити пункти новизни, які є надцінним доробком автора, і які є важливими ще й тому, що визрівали та підтверджувались у виконавській практиці В.А. Кравчука.

1. Автор цілком обґрунтовано доводить власне розуміння змісту та відмінностей між концептами перекладання твору та аранжування твору (Розділ 1). Ми можемо лише побажати взяти до уваги у розкритті даної проблеми згаданий вище текст Д. Бахман-Медік та продовжити теоретичну та творчо-виконавську рефлексію над поняттями «переклад» та «інтерпретація», «музичний переклад» та «музична інтерпретація». І взагалі, здатність автора структурувати текст, уважно та точно визначати поняття та терміни розвідки, їх зміст та об'єм є якісним показником культури мислення здобувача, його науково-пошукових здібностей.

2. Здобувач, спираючись на етимологію поняття та культурно-історичний контекст побутування терміну «академізм» дає авторське визначення поняття «академізація» в контексті завдань розвідки-обґрунтування. На с. 63 дається наступне визначення: «"Академізація" – це збагачення репертуару

акордеоністом-виконавцем у співавторстві із композиторами-романтиками за рахунок аранжувань та транскрипцій-перекладень академічної музики, улюблених класичних творів, написаних для інших музичних інструментів, оркестру або іншого виконавського складу, задля збереження музичної традиції виконання класичних творів з використанням теоретично виправданого шляху їх мистецько-дослідницького перетворення та власного музично-образного прочитання та виконання» [с. 63]. В.А. Кравчук переконливо обґрунтовує дане теоретичне узагальнення, яке стає універсальним маркером для розуміння «машинерії» формування сучасного концертного репертуару акордеоніста.

Проаналізовані вище основні положення теоретико-методологічного обґрунтування проекту дають підстави стверджувати, що структура роботи, визначені мета, об'єкт, предмет свідчать про належний теоретичний рівень дослідження, текст послідовно розкриває логіку змісту, аргументація та висновки відповідають поставленим завданням.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проекту.

Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проекту апробовано на чотирьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також висвітлено у двох статтях в наукових фахових виданнях України у галузі «Мистецтвознавство» (1. Кравчук В.А. Транскрипція в контексті камерно-інструментального виконавства. Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової. Музичне мистецтво і культура. 2023, вип. 37. С. 293-305. 2. Кравчук Василь. Жанрово-стильове спрямування перекладень фортепіанних романтичних п'єс у творчо-виконавській діяльності акордеоністів. Fine art and Culture Studies. Видавничий дім «Гельветика», Вип. 6. 2024, С. 39-44).

Рівень виконання творчого мистецького проекту.

За темою творчого мистецького проекту презентовано концерт-іспит на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв «Аранжування та

перекладення академічної музики для акордеона в контексті сучасного виконавства» 11 липня 2025 року в концертному залі Бранденбурзького технічного університету (художній керівник – Євгенія Черказова). Програма концерту була представлена творами: К. Сен-Санс-Ф. Ліст «Танець смерті»; Ф. Шуберт-В. Горовиць «Військовий марш» D Dur op. 51 № 1; Ж. Бізе-В. Горовиць «Кармен-Варіації»; К. Сен-Санс «Концерт для віолончелі з оркестром» № 2 Final; А. Дворжак Слов'янський танець № 8; К. Вебер «Вічний рух; К. Сен-Санс-Ф. Ліст «Танець смерті»; Ж. Бізе-В. Горовиць «Кармен-Варіації»; А. Дворжак «Слов'янський танець № 8»; Ф. Мендельсон «Концерт для скрипки з оркестром» e moll op. 64, 1 ч. Вибір тематики творчого мистецького проєкту Василя Кравчука пов'язаний з його виконавськими пріоритетами та зумовлюється актуальністю порушених проблем.

Автором ретельно продумані структура й архітектоніка музичної концепції проєкту, матеріал викладено логічно й послідовно, що дає підстави визнати високий рівень професійної підготовки здобувача. Варто зазначити, що у виконанні аспірантом *Концерту для скрипки з оркестром e moll op. 64 Ф. Мендельсона*, слухач почув всю палітру засобів музичної виразності, які можливо застосувати на акордеоні. На цьому прикладі аранжованого концертного твору автором цієї роботи було вперше представлено у вигляді обробки та виконання на акордеоні скрипковий концерт з оркестром. Складний концертний твір, інтонаційно багатий на цікаві мелодії, які в оригінальному звучанні проспівує скрипка в сольних епізодах та у супроводі оркестру, вимагав надзвичайно тонкого художнього прочитання кожного мелодичного проведення. Це може бути забезпечено виключним проникненням слуху аранжувальника у специфіку мелодики, її співставлення із оркестровим звучанням, виразність тексту та музичної форми. В авторській інтерпретації В. Кравчука майстерно поєднуються яскраві технічні рішення з вишуканою художньою емоційністю, підкреслюючи глибину музичних образів та майстерність виконавця.

Значним авторським та виконавським досягненням було звучання *Концерту для віолончелі з оркестром № 2 К. Сен-Санса (Final)*.

Автором винайдені відповідні засоби виразності, що яскраво розкрили та цікаво продемонстрували на акордеоні музичний стиль Сен-Санса, своєрідне звучання та художню цінність цього віолончельного концерту. Це відбувалось із урахуванням багатства різноманітного тематичного матеріалу, його інтонаційного розмаїття. Зрозуміло, що від автора аранжування виконавця-акордеоніста, вимагалось винайдення музично-інструментального ресурсу акордеона задля уможливлення адекватного представлення зміни фактури та збагачення звучання до яскравої оркестрової насиченості.

Складність перекладення цього концерту полягала і у наявності в партитурі композитора підголосочного розмаїття, що вимагало необхідності збереження тематичного матеріалу на зразок його оригінального звучання.

Особливої творчої уваги вимагали епізоди, що звучали у сольному проведенні на віолончелі. Автором вдало збережено оркестрові фарби оригінального звучання в акордеонному представленні, розкритті тембрового та колористичного багатства оркестрових інструментів. Зауважимо, що передавання артикуляційної точності та художньої характерності такого звучання на акордеоні з урахуванням специфіки віолончельного виконання сольних епізодів із оркестровим супроводом розкриває яскравий виконавський талант і творчу безмежність перекладача музики саме для акордеона, розкриває унікальність цього інструмента та вміння аспіранта як акордеоніста інтегрувати різноманітні музично-технічні можливості цього цікавого та незвичайного концертного інструмента, розкрити специфічні звукові та стилістичні особливості аранжованих творів.

Зазначимо, що кожний із представлених в концерті перекладень та аранжувань відрізняється глибоким проникненням їх автора у композиторський стиль музичного мислення та унікальні співтворчі можливості Василя Кравчука, який використовує не лише особливості музичного письма авторів представлених творів, а й блискуче володіння

самим музичним інструментом, акордеоном, що розкриває весь спектр проявів таланту цього музиканта як співтворця та головне, як виконавця.

У дослідженні Василя Кравчука «Аранжування та перекладення академічної музики для акордеона в контексті сучасного виконавства» обстоюється ключове положення щодо розуміння розвитку акордеонного мистецтва в Україні в контексті утвердження академічних традицій виконавської школи. В науково-дослідній праці автор розкрив сутність феномена аранжування та перекладення для акордеона як поняття композиторської співтворчості та традиції майстерного виконавства на акордеоні академічної музики в аспекті авторських персоніфікованих унікальних особливостей самого акордеоніста-виконавця та розкриття перспектив розвитку українського акордеонного виконавського мистецтва взагалі, усвідомлення перспектив його розвитку в сучасному мистецькому бутті Української культури.

Висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проекту, до яких дійшов автор, логічно послідовні та відповідають поставленій меті. Висунуті концептуальні положення чітко аргументовані, робота логічно структурована, а результати повністю відповідають заявленій меті дослідження, що свідчить про високий рівень академічної майстерності автора. Матеріал не містить жодних ознак плагіату, усі положення та висновки є самостійно розробленими.

Для дискусії пропонуємо наступні питання:

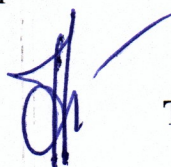
1. Надаючи категоріальні визначення суміжних понять, що висловлюють різні автори, такі як: транскрипція, перекладення, аранжування, інші, автор вбачає деяку смислову різницю між ними і зупиняється на своєму визначенні ключового поняття, що має певне логічне пояснення. Який же сенс аналізувати їх спорідненість? Може нехай існують як кому сподобається? Чи прийшов вже час історичного теоретичного усвідомлення їх специфічних ознак?

2. В роботі і, навіть в темі, ясно указано на вподобання автора щодо перекладень для виконання академічних музичних творів для акордеона. Чим можна пояснити саме такий вибір музичних творів? Чи є такий вибір музичних творів випадковим або просто запропонованим ззовні?
3. У практичному підрозділі автор надає значний перелік концептуальних положень щодо характеру, змісту, специфіки обраних для перекладень та аранжування способів та прийомів. Цікаво, як на думку автора, чи залежить цей методичний спектр перекладача-виконавця від виконавської майстерності автора? Якщо так, то що більше впливає на зміст та складність створених аранжувань та перекладень саме академічних творів: рівень виконавської майстерності акордеоніста чи його творчий потенціал?
4. Для підтвердження авторської концепції здобувач обрав твори композиторів доби романтизму. А як буде змінюватись теоретико-методологічні підходи щодо визначення наскрізних для обґрунтування творчо-мистецького проєкту позицій «перекладу» (транскрипції, перекладення, парафразу, аранжування, фантазії, імпровізації) у варіанті діалогу із сучасними автору композиторами, ба, більше, композиторами, із якими автор особисто знайомий, товаришує, дружить?
5. Чи є у скарбниці всесвітньої музичної культури (на думку автора творчого проєкту) твори, які (і з яких причин?) не можуть перекладатись на мову акордеону та скласти репертуар акордеоніста? Обґрунтуйте як позитивну, так і негативну відповідь.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що творча та науково-дослідницька складові запропонованого Василем Кравчуком творчого мистецького проєкту «Аранжування та перекладення академічної музики для акордеона в контексті сучасного виконавства» виконані на

високому професійному рівні, повністю відповідають вимогам МОН щодо кваліфікаційного рівня доктора мистецтв, а **Кравчук Василь Анатолійович** заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтв за спеціальністю **025 – Музичне мистецтво**.

Доктор культурології,
доцент, в. о. завідувача кафедри теорії
та історії культури Національної
музичної академії України
імені П. І. Чайковського

ТЕТЯНА КРИВОШЕЯ

Кандидат культурології, доцент,
декан факультету народних
інструментів Національної
музичної академії України імені
П. І. Чайковського

ОЛЕКСАНДР БЕНЗЮК

Тетяна Кривошея
Олександр Бензюк
Василь Кравчук, начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П.І.Чайковського